

Park kulturowy coraz bliżej

Do końca roku władze Rudy Śląskiej przy współpracy w Regionalnym Instytucie Kultury w Katowicach chcą utworzyć w mieście park kulturowy. Swoimi granicami obejmie on część dzielnicy Ruda. Obszar ten objęty zostanie szczególną ochroną konserwatorską. Jest już gotowy projekt uchwały w tej sprawie. Określa on szczegóły funkcjonowania parku, jego granice, a także formy ochrony zachowanego dziedzictwa. Teraz mieszkańcy od 2 do 26 września mogą wносить uwagi do tego dokumentu.

– Dzielnica Ruda to aktualnie jedno z nielicznych miejsc w naszym województwie, gdzie dzięki zachowanemu dziedzictwu, także temu niematerialnemu, można zobaczyć jak na przestrzeni wieków obszar wiejski przekształcał się w osadę przemysłową. Co ważne, większość historycznych zabudowań w Rudzie jest dobrze zachowana i stanowi spójną całość – podkreśla prezydent Grażyna Dziedzic.

Prace nad utworzeniem w Rudzie – najstarszej, bo liczącej ponad 700 lat dzielnicy Rudy Śląskiej – parku kulturowego rozpoczęły się w ubiegłym roku. W maju 2018 r. władze miasta oraz Samorządu Województwa Śląskiego podpisały w tej sprawie list intencyjny. W imieniu samorządu województwa realizacją przedsięwzięcia zajął się Regionalny Instytut Kultury w Katowicach.

– W tym czasie przeprowadzone zostały liczne rozmowy i warsztaty z mieszkańcami, przeanalizowano dokumenty archiwalne i strategiczne, a także wykonano szereg badań w terenie. W efekcie powstało studium krajobrazowe, w którym opisane zostały walory parku wraz z jego granicami – wylicza Adam Kowalski, zastępca dyrektora Regionalnego Instytutu Kultury w Katowicach, instytucji koordynującej prace nad powołaniem parku.

Na podstawie zebranych materiałów przygotowany został projekt

uchwały określający zasady funkcjonowania parku. Teraz jego zapisy będą konsultowane z mieszkańcami. – Uwagi można zgłaszać od 2 do 26 września za pośrednictwem specjalnych formularzy, które będzie można składać osobiście w biurze Miejskiego Konserwatora Zabytków lub elektronicznie na adres zabytki@ruda-sl.pl – tłumaczy dr inż. arch. Łukasz Urbańczyk.

Dodatkowo projekt dokumentu opiniować będzie wojewódzki konserwator zabytków. Po zakończonych konsultacjach i rozpatrzeniu wniosków projekt uchwały po ewentualnych zmianach przedstawiony zostanie Radzie Miasta, która podda go pod głosowanie.

Ustanowienie parku kulturowego pozwoli poprawić jakość przestrzeni publicznej, głównie w aspekcie estetyki. Na obszarze parku kulturowego mogą być bowiem ustanowione zakazy i ograniczenia, dotyczące w szczególności prowadzenia robót budowlanych oraz sposobów działalności handlowej, usługowej, przemysłowej i rolniczej, zmiany sposobu użytkowania zabytków nieruchomych, składowania bądź magazynowania odpadów oraz umieszczania tablic, napisów i ogłoszeń reklamowych, a także form małej architektury.

Oprócz ochrony unikatowych obszarów krajobrazu kulturowego, utworzenie parku kulturowego ma także za zadanie wzmocnić walory turystyczne, gospodarcze i społeczne tego miejsca. Pomóc w tym ma bogactwo zabytków znajdujących się w Rudzie. Są to osiedla patronackie, obiekty sakralne, zespół zamkowy z parkiem i terenem folwarcznym, obiekty małej architektury, budynki przemysłowe, budynki użyteczności publicznej, nekropolie oraz budynki reprezentacyjne, które są materialną pamiątką po właścicielach Rudy, począwszy od rodziny von Stechow, a skończywszy na rodzie von Ballestrem, właścicielach majoratu rudzko-biskupicko-pławniowickiego od 1758 r. do wybuchu II wojny światowej.

Na krajobraz kulturowy przyszłego parku składają się również elementy krajobrazowe związane z pierwotną działalnością

rolniczą miejscowej ludności, łączoną później z działalnością w przemyśle oraz gospodarstwami rolnymi prowadzonymi przez samych Ballestremów (folwark, stawy hodowlane).

Obiekty na terenie przyszłego parku związane są także z postaciami Karola Goduli i Joanny Gryzik. Są zatem źródłem przekazów ustnych, legend i mitów, stanowiących ważne toposy całej górnośląskiej kultury – zauważa Adam Kowalski. – Formuła parku kulturowego wydaje się doskonałą okazją nie tylko do prezentacji walorów historycznych Rudy, ale także dopełnieniem narracji ważnych z punktu widzenia zarówno rozwoju Szlaku Zabytków Techniki jak i trasy śladami rodów przemysłowych – dodaje.

Do tej pory w Polsce utworzonych zostało 35 parków kulturowych, z których najbardziej znanymi są krakowski Kazimierz i ulica Piotrkowska w Łodzi. W województwie śląskim do tej pory formuły parku kulturowego użyto czterokrotnie: w Żorach (Cmentarz żydowski), Tarnowskich Górach (Hałda Popłuczkowa) oraz w Bieruniu (Obszar Grobli i Bieruń Stary). Trwają również prace nad powołaniem parku na terenie Rybnika. Rudzki park ze względu na swój zakres i potencjał fabularny będzie pierwszą tak złożoną opowieścią o górnośląskim dziedzictwie zapisaną w historycznej przestrzeni i obiektach.